SVERIGES RIKSDAG

Motion till riksdagen 2026/27:1591

av Azadeh Rojhan (S)

Avskaffande av snabbhetspremien i föräldraförsäkringen

Förslag till riksdagsbeslut

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att avskaffa den s.k. snabbhetspremien i föräldraförsäkringen i enlighet med förslaget i betänkandet Jämställt föräldraskap och goda uppväxtvillkor för barn – en ny modell för föräldraförsäkringen (SOU 2017:101) och tillkännager detta för regeringen.

Motivering

Föräldraförsäkringen ska ge föräldrar ekonomisk trygghet, skapa goda uppväxtvillkor för barn och främja ett jämställt föräldraskap. Den ska göra det möjligt att förena arbete och familjeliv utan att föräldrar, i synnerhet kvinnor, riskerar att halka efter ekonomiskt. Samtidigt måste försäkringens utformning ta hänsyn till barns och kvinnors hälsa.

En bestämmelse som länge varit föremål för kritik är den så kallade snabbhetspremien. Regeln innebär att föräldrar som får ytterligare barn inom ett visst tidsintervall kan behålla en tidigare högre nivå på föräldrapenningen, även om inkomsten har minskat mellan barnen. I dag gäller detta bland annat om en förälder blir gravid på nytt innan det äldre barnet har fyllt ett år och nio månader.

Regeln ger ett ekonomiskt skydd, men innebär samtidigt att det finns ett ekonomiskt incitament att få barn med korta mellanrum. Nyare forskning visar att detta kan få oavsiktliga konsekvenser för både hälsa och jämställdhet.

En studie från Stockholms universitet, publicerad i den vetenskapliga tidskriften JAMA Pediatrics 2024, har undersökt snabbhetspremiens konsekvenser för barns hälsa. Forskarna analyserade över 1,7 miljoner födslar i Sverige mellan 1974 och 1991 och studerade effekterna av införandet av snabbhetspremien 1980 samt förändringen av reglerna 1986.

Resultaten visar att den ursprungliga regleringen, som innebar att föräldrar behövde få nästa barn inom 24 månader för att behålla ersättningsnivån, var förknippad med ökade hälsorisker. Under de sex år som regleringen gällde ökade oddsen för för tidig födsel med omkring 26 procent. När tidsgränsen förlängdes till 30 månader 1986 förändrades utvecklingen och oddsen minskade med omkring 11 procent under de följande sex åren. Forskarna fann även motsvarande mönster när det gäller låg födelsevikt.

Studien visar att ekonomiska incitament som påverkar tiden mellan graviditeter kan få betydande och oavsiktliga hälsokonsekvenser. Även om studien undersöker historiska reformer ger resultaten anledning att ompröva en bestämmelse som fortfarande uppmuntrar till täta födelseintervall.

Även ur ett jämställdhetsperspektiv finns starka skäl att förändra regelverket. I SNS forskningsrapport Ett svenskt lapptäcke – Föräldraförsäkringen under 50 år (2025) analyserar forskarna Ann-Zofie Duvander och Åsa Lundqvist hur föräldraförsäkringens utformning påverkar jämställdhet och ekonomisk trygghet.

Rapporten belyser hur snabbhetspremien gjort det möjligt för föräldrar, framför allt kvinnor, att arbeta deltid mellan barnafödslar utan att förlora sin tidigare ersättningsnivå. Även om detta ger ekonomisk trygghet på kort sikt kan ett långvarigt deltidsarbete samtidigt få negativa konsekvenser för löneutveckling, pension och ekonomisk självständighet. Därmed riskerar en bestämmelse som syftar till att skapa trygghet att samtidigt bidra till att befästa en ojämställd fördelning av det betalda och obetalda arbetet.

Frågan har också aktualiserats i den statliga utredningen Jämställdhet i en föränderlig tid (SOU 2026:41). I ett av utredningens kunskapsunderlag lyfter forskaren Maria Stanfors hur föräldraförsäkringens utformning påverkar fördelningen av arbete och omsorg mellan kvinnor och män. Hon föreslår bland annat att snabbhetspremien avskaffas som en del av ett bredare reformarbete för att stärka kvinnors arbetsutbud och ekonomiska självständighet.

Detta ligger i linje med förslaget från Utredningen om en modern föräldraförsäkring (SOU 2017:101), som redan 2017 föreslog att snabbhetspremien skulle tas bort. Utredningen konstaterade att regleringen kan bidra till att kvinnor arbetar deltid eller förblir utanför arbetsmarknaden under längre perioder mellan graviditeterna. Ett avskaffande skulle kunna bidra till en mer jämställd fördelning av det betalda och obetalda arbetet.

Det är samtidigt angeläget att föräldraförsäkringen även fortsättningsvis ger ett starkt ekonomiskt skydd under småbarnsåren. Att avskaffa snabbhetspremien ska inte innebära att den grundläggande tryggheten för nyblivna föräldrar försämras. Därför bör förändringen genomföras i enlighet med SOU 2017:101, där det även föreslogs att andra centrala skyddsregler för föräldrars sjukpenninggrundande inkomst och föräldrapenning skulle behållas.

Föräldraförsäkringen ska ge familjer trygghet och frihet att själva planera sitt föräldraskap. Den ska inte genom sin utformning uppmuntra till täta graviditeter som kan innebära ökade hälsorisker eller bidra till att förstärka ekonomiska skillnader mellan kvinnor och män.

Med den forskning som presenterats under senare år finns ytterligare skäl att genomföra en förändring som redan föreslogs 2017. Regeringen bör därför gå vidare med förslaget om att avskaffa snabbhetspremien i föräldraförsäkringen.

Azadeh Rojhan (S)